

STRATEGIZING AND REGULATING THE DEVELOPMENT OF INDUSTRY

<http://doi.org/10.15407/econindustry2025.02.021>

УДК 332.1:338.4/2+338.246.8(477.52)

JEL: D24

Валентина Полікарпівна АНТОНЮК¹, д-р екон. наук, професор, головний науковий співробітник

E-mail: antonukvp@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2100-7343>;

Вячеслав Іванович ЛЯШЕНКО¹, д-р екон. наук, професор, завідувач відділу

E-mail: slaval.aenu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6302-0605>

¹ Інститут економіки промисловості НАН України

вул. Марії Капніст, 2, м. Київ, 03057, Україна

РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ ПРИДНІПРОВ'Я ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПОТРЕБА В ЇЇ ІННОВАЦІЙНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ*

Проаналізовано динаміку показників промисловості середнього Придніпров'я (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області) у 2020—2023 роках в умовах війни. Мета статті полягає у визначенні змін у переробній промисловості та регіональній політиці промислового розвитку з урахуванням інноваційної модернізації. Виявлено адаптацію бізнесу, відновлення його діяльності та разом із тим зменшення обсягу реалізації. Відзначено зростання частки переробної промисловості на тлі негативної тенденції до скорочення високотехнологічних секторів. У програмах розвитку регіонів недостатньо уваги приділено промисловості та інноваціям, що не відповідає потребам технологічної модернізації. Запропоновано заходи щодо вдосконалення регіональної політики.

Ключові слова: регіон, економічний розвиток, суб'єкти господарювання, реалізована продукція, промисловість, переробна промисловість, високотехнологічні галузі, інновації, програми регіонального розвитку.

* Стаття підготовлена відповідно до теми наукового дослідження «Економічна реконструкція промислових макрорегіонів як багаторівневих просторових утворень в умовах війни та під час повоєнного відновлення (на прикладі Придніпров'я)» (номер держреєстрації 0124U004509).

Економіка України внаслідок повномасштабної війни зазнала величезних втрат і руйнувань практично в усіх сферах економічної діяльності та по всій території країни. Усі регіони України мають втрати, однак вони нерівномірно розподілилися залежно від територіальної близькості до зони бойових дій. Через російську окупацію прифронтові регіони втратили значну частину території. Обрані для дослідження регіони Придніпров'я, за класифіка-

цією Центру економічного відновлення¹, належать до *прифронтових* (Запорізька область) і *допоміжних регіонів* (Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області) та мають різні наслідки війни. Так, у Запорізькій області проходить лінія фронту, під тимчасо-

¹ Оцінка впливу війни на економіку України. Матеріали для обговорення. *Центр економічного відновлення*. 2023. Вересень. URL: <https://recovery.org.ua/> (дата звернення: 03.02.2025).

Цитування: Антонюк В. П., Ляшенко В. І. Розвиток промисловості регіонів Придніпров'я під час війни та потреба в її інноваційній модернізації. *Економіка промисловості*. 2025. № 2 (110). С. 21—40. <http://doi.org/10.15407/econindustry.2025.02.021>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

вою російською окупацією нині перебуває 73 % території², усі регіони страждають від ракетно-дронових атак, міграції та загального негативного впливу війни на економічний та соціальний розвиток.

Довоєнний розвиток економіки регіонів Придніпров'я, незважаючи на те що вони належали до промислово розвинутих, характеризувався низьким рівнем інновацій, малою часткою високотехнологічних видів діяльності, розбалансованістю економічної структури, орієнтацією регіонів на експорт сировини, низькою конкурентоспроможністю. Актуальним завданням регіонального розвитку було підвищення рівня технологічності економіки шляхом переходу до технологій Індустрії 4.0. У стратегіях регіонального розвитку до 2027 року ставилося завдання смарт-спеціалізації, що забезпечувало б активізацію їхнього інноваційного розвитку. Однак дані стратегії не були реалізовані, а в умовах війни економічне становище та можливості розвитку цих регіонів суттєво погіршилися. Значні руйнування, втрати, згортання та релокація виробництва формують нову економічну реальність регіонального розвитку. Економічна динаміка досліджуваних регіонів має різну траєкторію і потребує детального аналізу для виявлення можливостей її модернізації.

Проблеми економічного розвитку регіонів України завжди становили об'єкт досліджень вітчизняних науковців. О. Перепелюкова (2019) вказує на диспропорції регіонального розвитку, виокремлює регіони-лідери й регіони-аутсайдери за соціально-економічним розвитком. Н. Кондратенко, О. Красносова, В. Папп (2022) зазначають про неефективність механізму фінансового забезпечення регіонів, низький рівень інвестицій, слабкий розвиток підприємництва та інші проблеми, які зумовлювали загострення диспропорцій регіонального розвитку. У роботі С. Іщук (2023) надано результати оцінювання діяльності різних секторів економіки регіонів в умовах війни, аналізу втрат обсягів виробництва й експорту, відзначено

зменшення частки високотехнологічної продукції, що підриває можливості повоєнної модернізації регіонів. У статті Ю. Харченка (2023) проаналізовано основні виклики регіональному розвитку внаслідок війни та встановлено, що розроблення нової регіональної політики розвитку потребує всебічного аналізу та оцінювання поточної ситуації, пов'язаної з війною, та ситуацією в Україні загалом, у регіонах і територіальних громадах. У публікації Ю. Третьака³ зазначено недоліки в інституційно-правовому забезпеченні сучасної регіональної політики, що може перешкоджати відновленню економіки регіонів. У роботі (Антонюк, 2024) досліджено проблеми відбудови економіки регіонів у контексті можливостей смарт-спеціалізації.

Відновлення та розвиток економіки регіонів для підвищення їх стійкості та конкурентоспроможності має забезпечуватися ефективними стратегіями та прогресивними структурними змінами. Ю. Орел, А. Прочан, О. Нестеренко (2024) відзначають, що відновлення економіки в післявоєнний період потребує розроблення стратегій, необхідних для відродження та подальшого розвитку кожного конкретного регіону. Вони підкреслюють, що розроблення й успішна реалізація стратегій відновлення України після війни потребують наукового аналізу та практичного врахування низки проблем і особливостей економічного розвитку, які сформувалися до війни та загострилися внаслідок війни, а саме: викривлена структура виробництва й експорту, в яких переважала продукція низькотехнологічних й сировинних галузей, використання ресурсо- й енергозатратних моделей виробництва і споживання. У статті І. Підоричевої (2023) проаналізовано галузеві диспропорції в контексті потреб інноваційної трансформації економіки у воєнний та повоєнний періоди, обґрунтовано необхідність структурної модернізації. У Національному інституті стратегічних досліджень на основі аналізу проблем розвитку стратегічних галузей промисловості виявлено погіршення структури на користь менш технологічно розвинених

² Скільки територій України перебувають під окупацією — дані апарату Головнокомандувача ЗСУ. ТСН. 2023. 12 березня. URL: <https://tsn.ua/ato/skilki-teritoriy-ukrayini-perebuwayut-pid-okupaciyeyu-dani-aparatu-golovnokomanduvacha-zsu-2463589.html> (дата звернення: 10.02.2025).

³ Третьак Ю. Державна регіональна політика: стан справ на травень 2024 року. Інститут громадянського суспільства. 2024. 23 травня. URL: <https://www.csi.org.ua/news/derzhavna-regionalna-polityka-stan-sprav-na-traven-2024-roku/> (дата звернення: 10.02.2025).

Таблиця 1. Пошкодження, втрати та потреби на відновлення регіонів Придніпров'я

Області України	Пошкодження ¹		Втрати ¹		Потреби ¹	
	млрд дол.	%	млрд дол.	%	млрд дол.	%
Україна загалом	152,5	100	499,3	100	482	100
Дніпропетровська	2,9	1,9	39,3	7,9	16,4	3,4
Запорізька	13,5	8,9	30,4	6,1	33,6	7,0
Кіровоградська	0,2	0,0	5,7	1,1	2,7	0,6
Полтавська	0,8	0,5	12,0	2,4	5,3	1,1
Черкаська	0,2	0,0	7,2	1,4	3,2	0,7

Джерело: Ukraine — Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 — December 2023 (English). Washington, D.C. World Bank Group, 2023. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a> (дата звернення: 10.02.2025).

¹ Примітка: пошкодження охоплюють 22 місяці повномасштабної війни в період з 24 лютого 2022 р. по 31 грудня 2023 р. Втрати охоплюють загалом 40 місяців, включаючи 22 місяці в період з 24 лютого 2022 р. по 31 грудня 2023 р. і додаткові 18 місяців до 30 червня 2025 р. Потреби на відновлення охоплюють період 2024—2033 рр. (Ukraine — Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 — December 2023 (English). Washington, D.C. World Bank Group, 2023). URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a> (дата звернення: 10.02.2025).

галузей, обґрунтовано необхідність системної державної політики щодо формування якісно нової структури промисловості⁴. У публікації М. Зверякова (2024) ідеться про необхідність модернізації структури національної економіки в контексті глобальних технологічних трендів. У монографії науковців Інституту економіки промисловості НАН України (Стратегування смарт-спеціалізації країн, 2024) досліджено проблеми та перспективи відновлення та розвитку регіонів України в контексті євроінтеграційних процесів на засадах смарт-спеціалізації.

Отже, вітчизняні науковці активно досліджують процеси економічного розвитку регіонів в умовах війни та структурних трансформацій їх економік. Наявність значних перешкод у регіональному розвитку при посиленні воєнних загроз, перманентної нестабільності та невідзначеності обумовлює потребу в додатковому аналізі економічних проблем окремих регіонів та механізмів їх вирішення. Предметом дослідження є економічні процеси в регіонах середнього Придніпров'я (Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської, Полтавської та Черкаської областей).

⁴ Шевченко А. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. НІСД. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-stratehichnykh-haluzey-promyslovosti> (дата звернення: 10.02.2025).

Метою статті є аналіз динаміки і результатів економічної діяльності регіонів Придніпров'я загалом і переробної промисловості зокрема, політики промислового розвитку регіонів у контексті потреби в її інноваційній модернізації.

1. Аналіз динаміки економічної діяльності регіонів Придніпров'я у 2020—2023 рр.

Унаслідок повномасштабної війни досліджувані регіони зазнали значних матеріальних втрат. У третій Швидкій оцінці міжнародними організаціями спільно з урядом України збитків і потреб, які виникли через вторгнення РФ⁵, визначено, що прямі збитки в Україні з початку війни в лютому 2022 р. і на кінець 2023 р. досягли 152 млрд дол. США, економічні втрати — майже 500 млрд, а потреби на відновлення складають 482 млрд дол. США. Найбільш постраждалими серед аналізованих регіонів є Запорізька та Дніпропетровська області (табл. 1), на які припало 30–40 % усіх втрат, вони ж мали найбільші потреби у відновленні.

Ця оцінка втрат майже збігається з оцінкою фахівців Київської школи економіки, які підра-

⁵ Ukraine — Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 — December 2023 (English). Washington, D.C. World Bank Group, 2023. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a> (дата звернення: 10.02.2025).

Таблиця 2. Динаміка чисельності діючих суб'єктів господарювання регіонів Придніпров'я за 2020—2023 рр., од.

Область	Кількість діючих суб'єктів господарювання				2023, % до 2020
	2020	2021	2022	2023	
Дніпропетровська	153229	153260	143055	160478	104,7
Запорізька	78136	76176	48945	51204	65,5
Кіровоградська	38319	37186	35621	39725	103,7
Полтавська	66529	65364	60514	67411	101,3
Черкаська	56433	55154	52443	57843	102,5
<i>Із них фізичних осіб-підприємців</i>					
Дніпропетровська	122402	122749	118499	132750	108,5
Запорізька	62768	60813	40998	41636	66,3
Кіровоградська	29766	28839	28535	32032	107,6
Полтавська	55425	54110	51435	57185	103,2
Черкаська	47147	45916	45154	49601	105,2

Джерело: розраховано та складено за: Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у розрізі регіонів у 2014—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).

хували: «З початку повномасштабного військового вторгнення загальна сума прямих збитків ... перевищила 157 млрд дол. (за вартістю заміщення)»⁶. Із них найбільше припадає на Запорізьку та Дніпропетровську області (14,8 і 3,4 млрд дол. США відповідно).

Регіони поступово адаптуються до життєдіяльності в умовах війни та відновлюються. Економічний розвиток регіонів залежить від чисельності й успішності діяльності суб'єктів господарювання. Війна негативно вплинула на їх становище та призвела до значного зменшення їх чисельності у 2022 р. (табл. 2). Найбільші втрати кількості господарюючих суб'єктів мала Запорізька область — на 35,7 % більше порівняно з 2021 р. Адаптація діяльності регіонів до умов воєнного стану привела до відновлення чисельності діючих суб'єктів господарювання (ДСГ), яка у 2023 р. відносно 2020 р. зросла в усіх досліджуваних регіонах, окрім Запорізької області. В основному це відбулося за рахунок більш динамічного зростання кількості фізичних осіб-підприємців (ФОП), частка яких у загальній кількості суб'єктів господарювання в усіх аналізованих регіонах перевищувала 80 %.

⁶ Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. Київська школа економіки [KSE]. 2024. Квітень. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

Технологічний розвиток економіки регіонів здебільшого визначається діяльністю суб'єктів господарювання переробної промисловості, кількість яких за 2020—2023 роки зменшилася (табл. 3, рис. 1). Скорочення їх чисельності відбувалося ще до війни, що підтверджують процеси деіндустріалізації, однак найбільшою мірою — у 2022 р. У 2023 р. цей показник дещо підвищився, однак у чотирьох областях, окрім Дніпропетровської, не відновився до рівня 2020 р. Найбільші втрати промислових ДСГ (-40,5 %) мала Запорізька область, що обумовлено окупацією значної частини території та воєнними діями, які тривають майже три роки. У всіх регіонах частка промислових ДСГ у загальній кількості суб'єктів господарювання зменшилася, що вказує на погіршення галузевої структури регіональної економіки.

Про результати діяльності ДСГ регіонів свідчить динаміка реалізованої продукції (РП), включаючи товари і послуги, яка в поточних цінах суттєво знизилася у 2022 р., проте в 2023 р. її обсяг зріс, окрім Запорізької області. Згідно з розрахунком РП у цінах 2020 р. (шляхом коригування на базовий індекс інфляції) у порівнянних цінах обсяг РП зменшився в усіх регіонах, окрім Черкаської, яка мала незначний приріст (табл. 4, рис. 2).

На рис. 2 наведено динаміку реалізованої продукції регіонів у незмінних цінах 2020 р. Найглибше падіння відбулося у 2022 р., зрос-

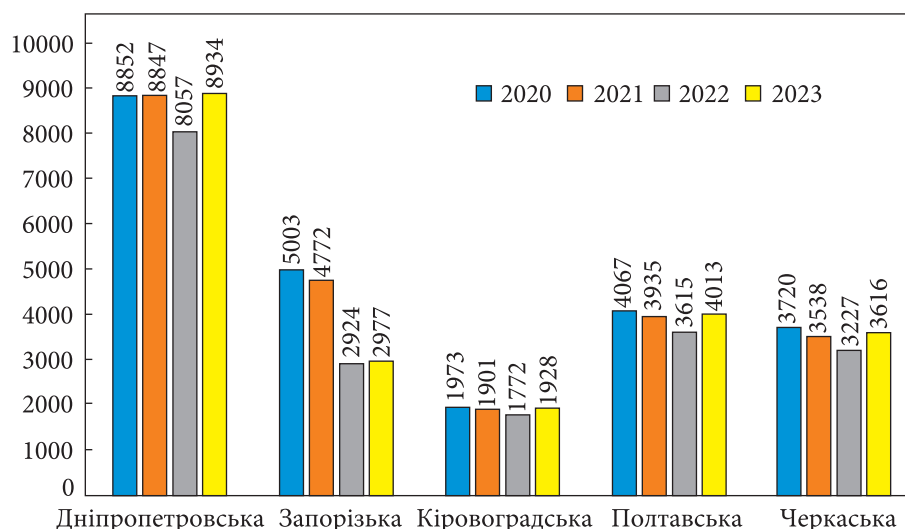

Рис. 1. Динаміка чисельності діючих суб'єктів господарювання в переробній промисловості в регіонах середнього Придніпров'я, од.

Джерело: побудовано на основі даних табл. 3.

Таблиця 3. Динаміка кількості діючих суб'єктів господарювання в переробній промисловості та їх частки в загальній кількості ДСГ регіонів

Області	Кількість ДСГ у переробній промисловості, од.				2023, % до 2020
	2020	2021	2022	2023	
Дніпропетровська	8852	8847	8057	8934	100,9
Запорізька	5003	4772	2924	2977	59,5
Кіровоградська	1973	1901	1772	1928	97,7
Полтавська	4067	3935	3615	4013	98,7
Черкаська	3720	3538	3227	3616	97,2
Частка ДСГ переробної промисловості в загальній кількості ДСГ, %					
Дніпропетровська	5,78	5,77	5,63	5,57	-0,21
Запорізька	6,40	6,26	5,97	5,81	-0,59
Кіровоградська	5,15	5,11	4,97	4,85	-0,30
Полтавська	6,11	6,02	5,97	5,95	-0,16
Черкаська	6,59	6,41	6,15	6,25	-0,34

Джерело: розраховано та складено за: Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у розрізі регіонів у 2014—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).

Таблиця 4. Динаміка реалізованої продукції усіх ДСГ регіонів середнього Придніпров'я у фактичних та порівнянних цінах за 2020—2023 рр.

Області	Обсяг реалізованої продукції ДСГ у фактичних цінах, млн грн					РП 2023 р. у цінах 2020 р., % до РП 2020 р.
	2020	2021	2022	2023	2023, % до 2020	
Дніпропетровська	1185147	1643155	1158990	1411495	119,1	89,0
Запорізька	341714	484239	333668	295402	86,4	64,6
Кіровоградська	136825	173825	143748	178062	130,1	97,3
Полтавська	341224	461169	324747	375757	110,1	82,3
Черкаська	246391	355506	297399	342517	139,0	103,9

Джерело: розраховано та складено за: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за регіонами у 2010—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025); Базовий індекс інфляції в Україні. Міністерство фінансів України. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/basic/> (дата звернення: 10.02.2025).

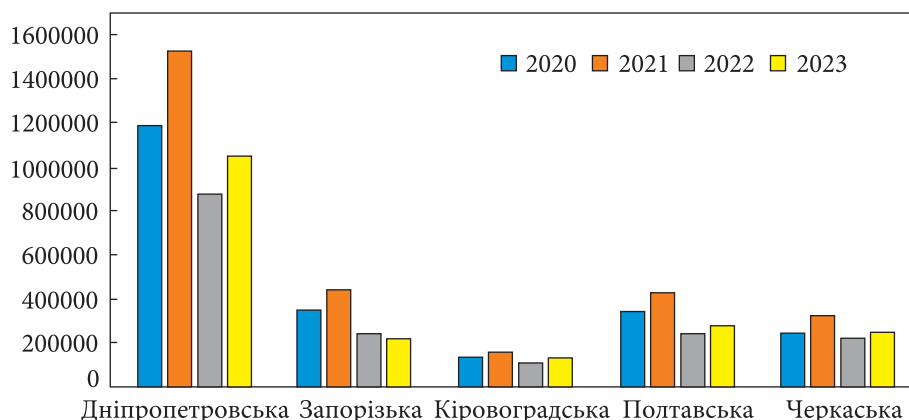

Рис. 2. Динаміка реалізованої продукції всіх ДСГ регіонів середнього Придніпров'я у порівнянних цінах 2020 р., млн грн

Джерело: побудовано на основі розрахованих даних за: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за регіонами у 2010—2023 роках. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025); Базовий індекс інфляції в Україні. *Міністерство фінансів України*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/basic/> (дата звернення: 10.02.2025).

тання 2023 р. не досягло рівнів обсягу РП у 2020 р. Зменшення обсягу РП, при зростанні чисельності суб'єктів господарювання, вказує на зниження результативності їхньої діяльності в умовах війни.

Іншою була динаміка реалізованої продукції переробної промисловості досліджуваних регіонів. Її розрахунок у порівнянних цінах свідчить, що найбільш успішним був 2021 р., у якому обсяг РП суттєво збільшився в кожній області (табл. 5). У Кіровоградській та Черкаській областях, при незначному падінні у 2022 р., обсяг РП у 2023 р. значно збільшився і перевищив рівень 2020 року. При цьому зросла частка РП переробної промисловості в загальному обсязі реалізованої продукції цих областей, що свідчить про швидшу адаптацію підприємств галузі до небезпечних умов діяльності.

Переробна промисловість Дніпропетровської області у 2023 р. майже відновила обсяг 2020 р., при цьому її частка в загальному обсязі РП збільшилася та майже досягла 30 %. У Запорізькій області обсяг РП переробної промисловості знизився майже на 30 %, однак менше, ніж загальне скорочення обсягу реалізації, тому навіть при втраті значної кількості ДСГ її частка в загальному обсязі РП зросла на 4,1 %. Найгірша ситуація спостерігалася в Полтавській області, де обсяг РП переробної промисловості зменшився майже наполовину, а її частка в загальному обсязі РП — на 13 %, що є

наслідком частих ракетно-дронових атак. Полтавська обласна рада, підбиваючи підсумки за 2023 рік⁷, зазначає про значні втрати у машинобудівній, гірничо-добувній та інших галузях промисловості⁸.

Отже, в динаміці економічних показників досліджуваних регіонів простежуються суперечливі процеси: чисельність ДСГ у регіонах Придніпров'я значно скоротилася у 2022 р., однак у 2023 р., окрім Запорізької області, відновилася до довоєнного рівня, що свідчить про їх адаптацію до нових умов діяльності; при цьому мало місце погіршення галузевої структури регіональної економіки, оскільки частка ДСГ переробної промисловості зменшилася; скорочення обсягу реалізованої продукції у

⁷ Про Програму економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2024 рік: рішення Полтавської обласної ради від 22 грудня 2023 р. № 724. *Полтавська обласна рада*. 2023. URL: <https://oblrada-pl.gov.ua/sites/default/files/field/docs/724.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).

⁸ «Зважаючи на воєнні дії в державі, протягом звітного періоду (січень — серпень 2023 р.) скоротили обсяги виробництва такі підприємства: відокремлений підрозділ «Лубенський верстатобудівний завод» ПАТ «МОТОР СІЧ» (на 63,3 %), ПрАТ «Кременчуцький колісний завод» (на 95,6 %), ТОВ «Інструментальний завод» (на 46,5%), ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» (на 40,7 %): Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2024 рік. URL: <https://poda.gov.ua/attachments/162667> (дата звернення: 10.02.2025).

Таблиця 5. Обсяг реалізованої продукції ДСГ переробної промисловості регіонів середнього Придніпров'я в порівнянних цінах 2020 р.

Області	Обсяг реалізованої продукції ДСГ переробної промисловості у цінах 2020 р., млн грн				2023, % до 2020
	2020	2021	2022	2023	
Дніпропетровська	317591	428547	259350	309927	97,6
Запорізька	149441	211017	136402	105558	70,6
Кіровоградська	29967	35211	28167	32812	109,5
Полтавська	113088	134291	49688	57303	50,7
Черкаська	67470	76214	61065	77767	115,3
Частка РП переробної промисловості в загальному обсязі РП, %					2023 до 2020, +, –
Дніпропетровська	26,8	28,1	29,6	29,4	+2,6
Запорізька	43,7	47,0	54,1	47,8	+4,1
Кіровоградська	21,9	21,9	25,9	24,7	+2,8
Полтавська	33,1	31,4	20,2	20,4	-12,7
Черкаська	27,4	23,1	27,2	30,4	+3,0

Джерело: розраховано та складено за: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за регіонами у 2010—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025); Базовий індекс інфляції в Україні. Міністерство фінансів України. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/basic/> (дата звернення: 10.02.2025).

порівнянних цінах свідчить про зниження результативності діяльності ДСГ в умовах війни; позитивним є зростання частки РП переробної промисловості в загальному обсязі реалізованої продукції областей, що вказує на кращу адаптацію підприємств цієї сфери порівняно з іншими видами економічної діяльності до небезпечних умов діяльності та про наявність попиту на їхню продукцію.

2. Динаміка реалізованої продукції у високотехнологічних галузях переробної промисловості досліджуваних регіонів

Важливим індикатором технологічного розвитку економіки регіонів є частка високотехнологічної та середньо-високотехнологічної промислової продукції в загальному обсязі переробної промисловості. Згідно із статистичною класифікацією ЄС NACE Rev. 2⁹ за рівнем технологічності виокремлюються такі групи видів промислової діяльності (ВПД): *високотехнологічні галузі* — виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів (код 21 за

NACE Rev. 2), виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (код 26); *середньо-високотехнологічні галузі* — виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (код 20), виробництво електричного устаткування (код 27), виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (код 28), виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (коди 29+30). Усі інші галузі належать до середньо-низькотехнологічних і низькотехнологічних виробництв. Міжнародні експерти з промислового розвитку вважають, що переробна промисловість може виступати драйвером економічного розвитку при такій її структурі: високотехнологічні галузі мають складати 19 % обсягу виробництва, середньотехнологічні високого рівня — 28, середньотехнологічні низького рівня — 21, низькотехнологічні — 32 % (Соколова, 2021).

Україна має значно меншу частку галузей переробної промисловості з високими технологіями, що суттєво впливає на рівень технологічного розвитку економіки. У 2020 р. частка високотехнологічного сектору в загальному обсязі РП переробної промисловості України складала менше 3 %, середньо-високотехнологічного сектору — 13,5 %; у 2023 р. частка окремих високотехнологічних галузей збільшилася — най-

⁹ «High-technology» and «knowledge based services» aggregations based on NACE Rev. 2. Eurostat. 2009. January. URL: https://www.statistik.at/stddoku/subdokumente/b_f-e_firmeneig_bereich_high_tech_sectors_nace_rev_2.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

Таблиця 6. Обсяг і частка РП високо- і середньо-високотехнологічних видів діяльності в загальному обсязі РП переробної промисловості України

Вид промислової діяльності (код за NACE Rev. 2)	Обсяг, млн грн			
	2020	2021	2022	2023
Обсяг РП ПП усіх ДСГ у фактичних цінах	2146729	2908710	1975022	2435650
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів (код 21)	44379,4	к*	44005,4	к*
% до РП ПП	2,07		2,23	
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (код 26)	17013,1	21755,1	21740,3	38873,2
% до РП ПП	0,79	0,75	1,10	1,60
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (код 20)	89786,4	131127,1	77889,9	93154,8
% до РП ПП	4,18	4,51	3,94	3,82
Виробництво електричного устаткування (код 27)	38892,8	49482,4	35014,1	49397,7
% до РП ПП	1,81	1,70	1,77	2,03
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (код 28)	81383,9	99372,3	57562,0	80333,3
% до РП ПП	3,79	3,42	2,91	3,42
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (код 29+39)	80482,3	89419,4	93949,9	159551,8
% до РП ПП	3,75	3,07	4,76	6,55

Джерело: розраховано та складено за: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за регіонами у 2010—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).

* к — дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України «Про офіційну статистику» щодо забезпечення статистичної конфіденційності.

Таблиця 7. Частка високо- і середньо-високотехнологічних видів промислової діяльності в загальному обсязі РП переробної галузі досліджуваних областей

Вид промислової діяльності	Дніпропетровська		Запорізька		Кіровоградська		Полтавська		Черкаська	
	2020	2023	2020	2023	2020	2023	2020	2023	2020	2023
Виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів	0,06	к*	0,35	к	к	к	0,24 (2019 р.)	0,72	1,59	к
Виробництво комп'ютерів, електроніки та оптичної продукції	0,13	0,07	к	к	к	к	0,22	к	0,45	к
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	4,43	4,89	к	к	2,75	2,03	4,30	к	7,89	9,07
Виробництво електричного устаткування	0,63	0,61	4,92	5,08	к	к	0,38	к	0,42	к
Виробництво машин, устаткування, не віднесених до інших угруповань	2,34	1,55	3,12	2,10	11,31	6,42	3,52	4,86	1,51	1,16
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	4,38	4,94	0,02	к	к	к	4,00	к	1,38	к

Джерело: розраховано та складено за: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за регіонами у 2010—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).

* к — дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України «Про офіційну статистику» щодо забезпечення статистичної конфіденційності.

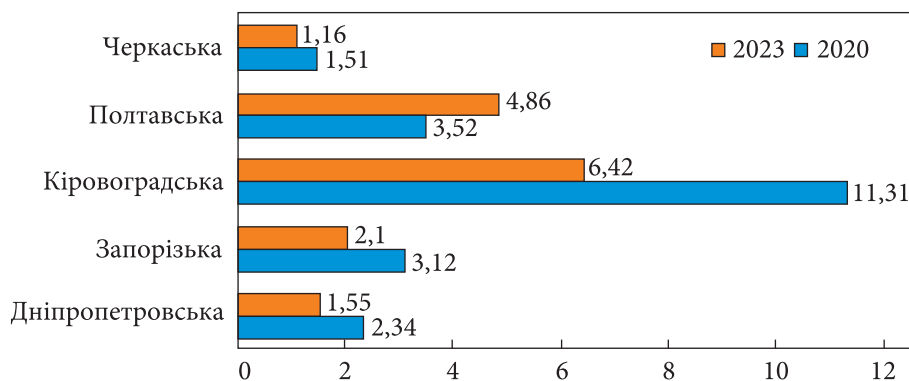

Рис. 3. Динаміка частки РП з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань, у загальному обсязі РП переробної промисловості регіонів середнього Придніпров'я, %

Джерело: побудовано на основі розрахованих даних за: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за регіонами у 2010—2023 роках. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).

більше з виробництва автотранспортних засобів (з 3,75 до 6,55 %), однак загалом частка середньо- високотехнологічного сектору зросла не надто суттєво — до 15,8 % (табл. 6). Це свідчить про незначні прогресивні зміни в технологічній структурі видів діяльності переробної промисловості.

Аналіз динаміки обсягу РП високотехнологічних галузей переробної промисловості досліджуваних регіонів ускладнюється відсутністю повної статистичної інформації. Державна служба статистики повідомляє про неможливість оприлюднення даних про інноваційну діяльність підприємств в умовах війни (ДСС, 2024)¹⁰. Однак навіть неповні дані свідчать про переважну тенденцію зменшення частки високотехнологічних секторів промисловості в загальному обсязі реалізованої продукції регіонів Придніпров'я (табл. 7).

Найбільш повна інформація наявна щодо технологічних галузей *Дніпропетровської області*, за винятком показників фармацевтичної промисловості. Вона мала незначне зростання частки РП хімічної галузі та виробництва ав-

тотранспортних засобів, частка РП усіх інших високотехнологічних галузей зменшилася. У цілому частка РП середньо-високотехнологічних видів промислової діяльності в загальному обсязі РП переробної продукції даної області зросла з 11,78 % у 2020 р. до 11,99 % у 2023 р. — лише на 0,21 відсоткового пункту (в. п.). В усіх інших регіонах за 2023 р. наявна інформація є лише за двома ВПД. У *Запорізькій області* зросла частка РП з виробництва електричного устаткування (+0,16 в. п.), однак знизилася частка РП з виробництва машин та іншого устаткування (–1,02 в. п.). У *Кіровоградській області* загальний обсяг РП збільшився (див. табл. 5), однак спостерігалось найбільше зниження частки РП середньо-високотехнологічних секторів: хімічного виробництва (–0,72 в. п.), виробництва машин, устаткування (–4,89 в. п.). *Полтавська область* демонструвала позитивну тенденцію зростання частки РП фармацевтичної галузі (+0,48 в. п.) та виробництва машин, устаткування (+1,34 в. п.). У *Черкаській області* частка РП хімічної галузі збільшилася на 1,18 в. п.), а з виробництва машин, устаткування — знизилася (–0,35).

За видами промислової діяльності в досліджуваних регіонах найбільш повною є інформація про динаміку обсягу РП із *виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань* (рис. 3). Вона свідчить про значне зменшення частки РП даного ВПД у загальному обсязі РП в усіх областях, окрім Полтавської.

Загалом в Україні рівень інноваційної активності промислових підприємств залишається

¹⁰ З урахуванням ситуації, що склалася у зв'язку з воєнною агресією РФ проти України, оприлюднення буде здійснено після завершення встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» терміну для подання статистичної та фінансової звітності (Інноваційна діяльність підприємств: Набір даних. Державна служба статистики. 2024. 23 травня. URL: <https://stat.gov.ua/uk/releases/innovatsiyna-diyalnist-pidpryemstv> (дата звернення: 10.02.2025)).

низьким і має повільну тенденцію до зростання. Так, за інформацією Державної служби статистики України, частка всіх промислових підприємств, що впроваджували інновації, у 2021 р. становила 5,4 %, у 2022 р. — 6,3 %, у 2023 р. — 6,5 %, а в переробній промисловості — 6,3; 7,4; 7,7 % відповідно¹¹.

Однак в умовах розгортання Індустрії 4.0 процес інноваційної діяльності змінюється. Усе більше видів діяльності, не віднесених до високо- та середньо-високотехнологічних, упроваджують у виробництво інноваційні технології, випускаючи традиційну продукцію. Так, дослідники КПП ім. Ігоря Сікорського (Дергалюк, Прокопчук, 2022) відзначають вплив Індустрії 4.0 на аграрний сектор України: «Галузь, яку прийнято вважати малопродуктивною та застарілою в аспекті розвитку технологій, виходить на новий етап та починає застосовувати інноваційні технології...масово впроваджувати використання роботизованих процесів, квадрокоптерів, датчиків руху та сенсорних технологій». Практика діяльності багатьох підприємств, наприклад ПрАТ «МХП»¹², свідчить що на сучасному етапі інноваційні технології Індустрії 4.0 поширюються в низькотехнологічних галузях промисловості та в усіх сферах економічної діяльності України. Питання полягає в тому, чи повністю вони враховуються статистичними органами.

¹¹ Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або інноваційні процеси) за видами економічної діяльності за 2020—2023 роки. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*. 2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025)

¹² ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» протягом останнього десятиліття запровадив велику кількість інноваційних проектів. У нефінансовому звіті 2017 р. «Інновації задля сталого розвитку» наведено інформацію про автоматизацію процесів контролю обліку палива, створення стартапів, застосування новітніх розробок на робочих місцях — віртуальних робочих столів, персональних асистентів, модернізації облікової системи, електронної системи документообігу, дистанційного навчання та оцінки персоналу (Оприлюднено новий нефінансовий звіт МХП: підсумки 2017 року. 04.07.2018. URL: <https://ecolog-ua.com/news/oprylyudneno-novyy-nefinansovyy-zvit-mhp-pidsumky-2017-roku> (дата звернення: 10.02.2025)). Нині інноваційні процеси ПрАТ «МХП» спрямовані на зменшення вуглецевого сліду, поліпшення якості системи управління, персоналу та продукції.

Таким чином, частка високотехнологічної та середньо-високотехнологічної промислової продукції в загальному обсязі реалізованої продукції регіонів Придніпров'я є низькою; формується тенденція до зменшення частки високотехнологічних секторів промисловості в загальній структурі регіональних економік. Це не відповідає потребам технологічної модернізації економіки регіонів Придніпров'я в процесі її відновлення та не створює засад для підвищення її конкурентоспроможності. Тому регіональна політика має бути спрямована на підтримку та стимулювання розвитку промисловості, її технологічної модернізації та широке впровадження інноваційних процесів в усі сфери промислової діяльності.

3. Аналіз програм і завдань розвитку регіонів Придніпров'я в контексті потреби у відбудові та модернізації регіональної економіки

Попри наявність воєнних загроз, ризиків і суттєвих втрат, економіка досліджуваних регіонів поступово відновлюється й адаптується до складних умов діяльності. Перед регіонами постають завдання відбудови, модернізації та розвитку регіональних господарських комплексів, підвищення їх стійкості, ефективності та конкурентоспроможності. Особливо важливим є розвиток промисловості, яка виступає драйвером технологічного розвитку інших сфер економічної діяльності та створює можливості для більш глибокої переробки сировини і сільськогосподарської продукції, що забезпечує зростання валового національного продукту. Траєкторія регіонального розвитку визначається регіональними програмами та планами діяльності. Кожен із досліджуваних регіонів має програму соціально-економічного розвитку на 2025 рік. Аналіз завдань промислового та інноваційного розвитку цих програм (додаток) дозволить оцінити їх спрямованість на технологічну модернізацію економіки регіону.

Дніпропетровська область є однією з найбільш розвинутих серед регіонів України та на початок 2020-х років мала потужний промисловий і науковий потенціал, продуктивне сільське господарство, виробничу та соціальну інфраструктуру. У 2020 р. у регіоні діяли близько 500 великих та середніх промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяль-

ності, вироблялося 18,3 % усієї реалізованої промислової продукції України¹³. Війна негативно позначилася на економіці регіону, однак, попри руйнування, металургія, гірничодобування промисловість, машинобудування, хімічна промисловість продовжують розвиватися. У 2023 р. діяло 3700 промислових підприємств, завдяки яким область змогла наростити обсяг реалізації промислової продукції на 10 % порівняно з 2022 р.¹⁴

Сьогодні регіон функціонує в умовах невизначеності та значних воєнних загроз, що суттєво ускладнює розроблення стратегій і програм подальшого розвитку. У Програмі розвитку області на 2025 рік відзначено, що перспектива розвитку промислового виробництва області безпосередньо залежатиме від перебігу бойових дій у країні та на території області, а також від стабільного енергопостачання, що наразі важко передбачити. В умовах воєнного стану більшість підприємств не розкривають повну інформацію про свою діяльність і подальші наміри, що впливає на якість регіональних планів.

Пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку Дніпропетровщини на 2025 р.¹⁵ визначено посилення економічної конкурентоспроможності регіону; екологічну та енергетичну безпеку; інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації; забезпечення якісних умов життя; розвиток людського потенціалу (додаток). У сфері промисловості головною метою є сприяння функціонуванню промислового сектору економіки області в умовах воєнного стану та забезпечення його без-

перебійної діяльності; підтримка інтересів вітчизняних товаровиробників задля збільшення бюджетних надходжень та доходів населення; підвищення конкурентоспроможності промислової продукції регіону. Це має бути досягнуто шляхом модернізації та реконструкції промислового виробництва й запровадження новітніх технологій, однак без конкретизації галузей, підприємств і способів здійснення модернізації. У рамках пріоритетного напрямку «Інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації» виокремлено два напрями: розвиток потенціалу хімічного комплексу та поліпшення умов для розвитку наукоємного виробництва, зокрема машинобудування¹⁶. Для досягнення цього передбачається сприяння впровадженню науково-технічних розробок у базових галузях промисловості, однак не конкретизовано, які саме заходи будуть реалізовані.

Аналіз змісту Програми розвитку Дніпропетровської області на 2025 рік свідчить, що вона є досить розгорнутою, охоплює всі сфери регіонального управління. Однак затверджений до неї перелік заходів та інвестиційних проєктів щодо виконання завдань Програми, пов'язаних із модернізацією реального сектору економіки, є досить обмеженим і не забезпечує досягнення всіх цілей промислового розвитку регіону.

Запорізька область найбільшою мірою постраждала внаслідок війни. Сьогодні 83 % території області є тимчасово окупованою або перебуває в зоні активних бойових дій, а всі об'єкти майже щоденно зазнають масштабних руйнувань. Наразі територія регіону все більше набуває рис території воєнного часу з повним переліком ризиків та загроз, які несуть воєнні дії. Тому в Програмі економічного і соціального розвитку Запорізької області на 2025 рік серед пріоритетних напрямів зазначено «надання відсічі агресору й підвищення рівня обороноздатності області; забезпечення безпеки населення в умовах воєнного стану»¹⁷.

Попри руйнування, економіка області функціонує, і в ній відбуваються кількісні та якісні

¹³ Економічний потенціал Дніпропетровської області. Загальна характеристика. *Дніпропетровська обласна військова адміністрація*. 2020. 23 грудня. URL: <https://adm.dp.gov.ua/pro-oblast/dnipropetrovshina/ekonomichnij-potencial> (дата звернення: 10.02.2025).

¹⁴ Цільові програми. *Дніпропетровська обласна військова адміністрація*. 2025. URL: <https://adm.dp.gov.ua/dniprooda/pro-oda/departamenti-ta-upravlinnya/departament-ekonomichnogo-rozvitku/cilovi-programi-esonom-rozvit> (дата звернення: 10.02.2025).

¹⁵ Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2025 рік. *Дніпропетровська обласна військова адміністрація*. 2024. URL: <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/Pro%20oblast/Rozvytok%20rehionu/Sotsialno-ekonomichniy%20ta%20kulturniy%20rozvytok/prog-2025/programa-soc-ekonom-2025-Dodatok.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).

¹⁶ Там само.

¹⁷ Програма економічного і соціального розвитку Запорізької області на 2025 рік. *Запорізька обласна державна адміністрація*. 2024. 26 грудня. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/72270/programa-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-zaporizkoji-oblasti-na-2025-rik.html> (дата звернення: 10.02.2025).

зміни, пов'язані зі структурними перебудовами, які свідчать про пристосування бізнесу до умов війни. Для області, яка завжди була індустріально розвинутою, критично важливими є збереження, відбудова та розвиток промислового комплексу. Тому в переліку завдань на 2025 р. у сфері промислового розвитку визначено: забезпечення стабільної та безперебійної роботи промислового комплексу; відновлення промислового потенціалу області шляхом заміни зруйнованого промислового обладнання засобами виробництва, отриманим у вигляді гуманітарної допомоги; забезпечення максимальної завантаженості виробничих потужностей підприємств області; підтримка проектів щодо відновлення процесу модернізації та реконструкції діючого виробництва; запровадження енергозбережних технологій; переорієнтація промислового виробництва на нові ринки та пристосування до існуючої системи логістики¹⁸.

Слід відзначити, що в Програмі недостатньо уваги приділено інноваційному розвитку регіону — є лише завдання забезпечення прискореного трансферту створених технологій у виробництво шляхом посилення науково-технічного співробітництва між промисловими підприємствами, науковими установами та ВНЗ. Однак цього замало для інноваційної модернізації економіки області, у Програмі не вистачає конкретних заходів, які б забезпечували промисловий та інноваційний розвиток регіону.

Кіровоградська область належить до аграрних регіонів, оскільки в сільському господарстві створюється понад 25 % валової доданої вартості (ВДВ) області. Промисловий комплекс області також відіграє важливу роль у розвитку області — виробляє майже 20 % ВДВ, основний обсяг якої формується в харчовій промисловості та машинобудуванні. Економіка цього регіону також постраждала внаслідок війни, однак аналіз соціально-економічних показників свідчить про певну стабілізацію її діяльності. У Програмі економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2025 рік¹⁹ детально проаналізовано всі проблеми і виклики, які є

актуальними в соціально-економічній сфері, визначено перелік завдань і заходів щодо їх вирішення. За кожним напрямом наведено очікувані результати та ключові індикатори оцінки виконання запланованих завдань. Програма та пакет заходів для її реалізації розроблені детально, з конкретизацією завдань на вирішення найбільш гострих поточних проблем. Тому її реалізація дасть змогу суттєво поліпшити соціально-економічне становище регіону.

Пріоритетним завданням у сфері промисловості є забезпечення стабільного функціонування промислових підприємств, відновлення роботи зупинених і стимулювання створення нових, зокрема релокованих з інших небезпечних регіонів України. Станом на 2023 р. в області відновили діяльність 93 % підприємств промисловості. Працювали: 144 підприємства харчової промисловості, 79 машинобудівних, 41 у галузі деревообробки, 259 з виготовлення неметалевої мінеральної продукції, 26 добувної, 22 хімічної та 19 підприємств легкої промисловості. Також до Кіровоградської області було релоковано 84 підприємства з інших регіонів²⁰.

У Програмі міститься перелік завдань щодо інноваційного розвитку, які охоплюють модернізацію діючих промислових підприємств, розвиток й запровадження нових і новітніх екоорієнтованих, а також оборонних технологій, посилення співпраці суб'єктів інноваційної діяльності з вищими навчальними закладами, науковими установами області для забезпечення інноваційних розробок у промисловому виробництві та ін. У рамках Програми розвитку малого та середнього підприємництва в Кіровоградській області на 2022—2024 роки з метою створення умов для залучення інвестицій, розміщення нових промислових, інноваційних, логістичних об'єктів реалізуються три проекти зі створення індустріальних парків: два у м. Кропивницький (ІП «Ростагропром», ІП «Радій») та один у м. Олександрія (ІП «Стан-Інвест»).

kr-admin.gov.ua/Regulatorni/Ua/pidpryem/program/1208202401.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

²⁰ Куницька І., Журавська Л. На Кіровоградщині відновили роботу понад 93% підприємств, які не працювали після повномасштабного вторгнення РФ. *Суспільне. Кропивницький*. 2023. 26 липня. URL: <https://suspilne.media/kropyvnytskyi/536211-na-kirovogradsini-vidnovili-robotu-ponad-93-pidpriemstv-aki-ne-pracuvai-pisla-povnomasstabnogo-vtorgnenna-rf/> (дата звернення: 10.02.2025).

¹⁸ Там само.

¹⁹ Інформація про стан виконання регіональної програми розвитку малого та середнього підприємництва у Кіровоградській області на 2022—2024 роки за січень—червень 2024 року. *Кіровоградська обласна державна адміністрація*. 2024. URL: <https://www.kirovograd.gov.ua/>

Передбачається, що це дозволить створити 2,4 тис. нових робочих місць²¹.

Отже, Кіровоградська область, попри переважно аграрну спеціалізацію її економіки, приділяє значну увагу розвитку промисловості та її інноваційній модернізації. У Програмі економічного і соціального розвитку області міститься значний перелік запланованих заходів щодо підтримки та забезпечення розвитку промислового комплексу, які сприятимуть посиленню ролі регіону в національній економіці України.

Полтавська область є лідером серед регіонів України за рівнем розвитку промислового комплексу. До провідних галузей промисловості слід віднести машинобудівну, добувну, розроблення кар'єрів, харчову промисловість та паливно-енергетичний комплекс. Найбільший внесок в обсяг виробництва промислової продукції здійснюють харчова промисловість, видобування нафти та газу, гірничодобувна промисловість і машинобудування.

У Програмі економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2025 рік більшою мірою підбиваються підсумки діяльності регіону за 2024 р. Відзначається, що в промисловому секторі області у 2024 р. працювало 1467 підприємств різних форм власності, з них 11 великих, 194 середніх, решта (1262) — малі та мікропідприємства. За I півріччя 2024 р. індекс промислової продукції за основними видами діяльності становив 104,4 %. Однак унаслідок ракетних обстрілів та атак безпілотних літальних апаратів постраждали 14 % об'єктів комерційного призначення, промислових та інших підприємств. Це зумовило скорочення обсягів виробництва на підприємствах машинобудівної галузі: у відокремленому підрозділі «Лубенський верстатобудівний завод» ПрАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» — на 40,5 %, ПАТ «МОТОР СІЧ» — на 34,2 %, ПрАТ «Обод» — на 25 % та ін.²².

²¹ Інформація про стан виконання регіональної програми розвитку малого та середнього підприємництва у Кіровоградській області на 2022—2024 роки за січень—червень 2024 року. *Кіровоградська обласна державна адміністрація*. 2024. URL: <https://www.kr-admin.gov.ua/Regulatorni/Ua/pidpryem/program/1208202401.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).

²² Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2025 рік. *Полтавська обласна військова адміністрація*. 2025. URL: <https://poda.gov.ua/documents/203751> (дата звернення: 10.02.2025).

Слабким місцем Програми є те, що завдання на 2025 рік сформульовані доволі узагальнено, без належної конкретизації. Для промисловості — це сприяння промисловим підприємствам у вирішенні проблемних питань, отриманні грантів на розвиток переробних підприємств, підготовці кадрів, проведенні на постійній основі зустрічей з бізнесом для кращої координації підприємницької діяльності в інтересах регіону. Питанням інноваційного розвитку окремої уваги не приділено. У переліку ключових заходів щодо розвитку області на 2025 рік завдання щодо стимулювання інноваційної діяльності не визначені, хоча передбачено реалізацію інвестиційних проєктів із створення нових виробництв. Аналіз звітної частини Програми за 2024 рік свідчить про те, що інноваційна діяльність в області переважно здійснюється підприємствами оборонного комплексу. Також інноваційному розвитку сприятимуть індустриальні парки: «СМАРТ ТЕХ ІНДАСТРІ» — створений у 2023 р. у с. Засулля та охоплює групу промислових підприємств переробного спрямування; «Полтава» — створений у 2024 р. у м. Полтава та орієнтований на підприємців-переробників сировини, виробників добрив, будматеріалів та гофрокартону, машинобудівників, науковців і фахівців із логістики та сервісного обслуговування²³; еко-індустриальний парк «Заворскло», призначення якого — переробна харчова промисловість та науково-технічна діяльність²⁴.

Черкаська область являє собою аграрно-індустриальний регіон, у якому продукти сільського господарства та промисловості в структурі ВДВ регіону складають приблизно однакову частку (20—25 %). Промисловість Черкащини можна охарактеризувати як потужний виробничий комплекс із розвинутою харчовою, хімічною, фармацевтичною, машинобудівною та енергетичною галузями. У 2024 р. в області діяло понад 500 великих та середніх

²³ У Полтавській ТГ облаштують індустриальний парк. *Суспільне. Полтава*. 2024. 3 липня. URL: <https://suspilne.media/poltava/796555-u-poltavskij-tg-oblastuut-industrialnij-park/> (дата звернення: 10.02.2025).

²⁴ Терешківська громада створює екоіндустриальний парк «Заворскло». *Полтава 365*. 2024. 26 листопада. URL: <https://poltava365.com/tereshkivska-gromada-stvoryue-ekoindustrialnij-park-xzavorsklo.html> (дата звернення: 10.02.2025).

промислових підприємств, на яких було зайнято більше 50 тис. працівників. Черкащина на сьогоднішній день є одним із лідерів з виробництва хімічної та фармацевтичної продукції.

На сучасному етапі цей регіон, як і інші регіональні утворення України, страждає від наслідків збройної агресії РФ. Тому в проєкті Програми економічного і соціального розвитку Черкаської області на 2025 рік визначено, що головною метою Програми є реалізація пріоритетних цілей і заходів, спрямованих на стабілізацію економічного та соціального розвитку регіону в умовах війни, упровадження механізмів, спрямованих на подолання існуючих і мінімізацію подальших наслідків від воєнної агресії РФ²⁵. У даному документі містяться завдання, орієнтовані на відновлення та розвиток регіону, а саме: на ліквідацію руйнувань на пошкоджених об'єктах унаслідок воєнної агресії РФ; створення умов для безперебійного та надійного функціонування інженерно-транспортної, енергетичної, комунальної інфраструктури та соціальної сфери; залучення інвестицій; налагодження та розвиток міжнародного співробітництва, зокрема експорту; створення умов для розвитку підприємництва; забезпечення якості та доступності широкого спектра публічних, медичних і соціальних послуг; збереження довкілля та раціонального використання природних ресурсів²⁶.

Для розвитку промисловості в проєкті Програми передбачено декілька загальних завдань, спрямованих на сприяння технологічній модернізації, підвищення конкурентоспроможності продукції, забезпечення робочою силою критично важливих підприємств, залучення підприємців до участі у грантових програмах. Однак не заплановано конкретних заходів щодо вирішення цих завдань. Також не визначено окремо завдання щодо інноваційного розвитку регіону, їх немає і в переліку за основними напрямками діяльності, що свідчить про недостатню увагу регіональних органів влади до проблем технологічної модернізації економіки регіону.

²⁵ Програма економічного і соціального розвитку Черкаської області на 2025 рік (проєкт). Черкаська обласна державна адміністрація. 2024. URL: https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/Proekt_Programy.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

²⁶ Там само.

Аналіз регіональних програм розвитку на 2025 рік досліджуваних областей Придніпров'я дозволяє дійти таких висновків:

1) в усіх регіональних програмах соціально-економічного розвитку основна увага приділяється вирішенню поточних проблем, значною мірою спрямованих на подолання негативних наслідків війни, переважно в інфраструктурній і соціальній сферах, та на забезпечення життєдіяльності регіону в умовах великих ризиків;

2) за умов високої невизначеності та перманентних загроз більшість регіональних органів влади не мають змоги або не вважають за доцільне детально планувати економічну діяльність регіону не лише на середньостроковий перспективу, але й на короткостроковий період. Тому в усіх регіональних програмах, окрім Кіровоградської області, завдання щодо розвитку економіки на 2025 рік визначені в узагальненому вигляді без деталізації та конкретних заходів і строків їх вирішення. Відсутність середньо- та довгострокового горизонту планування не дозволяє сконцентрувати ресурси та зусилля на стратегічних пріоритетах регіонального розвитку;

3) у більшості регіональних програм приділено недостатньо уваги забезпеченню розвитку промислового комплексу регіону. В кожному регіоні функціонує низка великих промислових компаній, які, з одного боку, стикаються з низкою проблем, у вирішенні яких важливою може бути участь регіональних органів влади, а з іншого боку — компанії можуть бути залучені до вирішення регіональних проблем. Однак, зміст розроблених регіональних Програм свідчить про слабку залученість фахівці компаній до розробки програмних документів та вирішення проблем як компаній, так і регіонів, що не сприяє розвитку регіонального промислового потенціалу;

4) зміст програм свідчить, що інноваційний розвиток і технологічна модернізація економіки регіонів не належать наразі до пріоритетних завдань органів регіонального самоврядування. У програмах Полтавської та Черкаської областей такі завдання не визначені, а в програмах Запорізької та Дніпропетровської областей вони містяться в дуже обмеженому обсязі без зазначення конкретних заходів щодо їх реалізації. І лише в програмі Кіровоградської області питанням інноваційного розвитку приділено

значно більше уваги як постановці завдань, так і визначенню заходів щодо їх вирішення;

5) ефективна відбудова і стійкий соціально-економічний розвиток регіонів Придніпров'я у воєнний та повоєнний періоди не можуть бути досягнуті без розвитку, модернізації та структурної трансформації регіональних промислових комплексів, передусім переробної промисловості. Вирішення цих завдань має бути пріоритетом регіональної економічної політики, а до їх розроблення та реалізації мають бути залучені всі стейкхолдери індустріального розвитку регіону.

Висновки

Війна негативно впливає на соціально-економічний розвиток регіонів Придніпров'я, спричиняючи значні руйнування та втрату економічного потенціалу. Проте економіка регіонів поступово адаптувалася до нових умов діяльності, про що свідчить відновлення чисельності діючих суб'єктів господарювання, подолання глибокого падіння виробництва у 2022 р. і забезпечення збільшення обсягу реалізованої продукції, рівень якого наближається до показників 2021 р. Позитивним є зростання частки РП переробної промисловості в загальному обсязі реалізованої продукції областей. Негативним є формування переважної тенденції до зменшення частки високотехнологічних секторів промисловості в загальній структурі промисловості регіонів Придніпров'я, що не відповідає потребам у відновленні та підвищенні технологічного рівня економіки цих регіонів.

Аналіз програм соціально-економічного розвитку досліджуваних областей Придніпров'я на 2025 рік свідчить, що основну увагу в них зосереджено на вирішенні поточних проблем, значною мірою спрямованих на подолання негативних наслідків війни для інфраструктури і соціальної сфери та забезпечення життєдіяльності регіону в умовах високих ризиків. У більшості програм недостатньо уваги приділено забезпеченню розвитку промислового комплексу регіону, а інноваційний розвиток та впровадження нових технологій не належать наразі до пріоритетних завдань регіональної влади. Отже, має місце недооцінювання ролі розвитку промислового комплексу в повоєнному відновленні як регіонів, так і України загалом.

Це також підтверджується відсутністю сучасної індустріальної державної стратегії та відповідної програми. Така політика не відповідає потребам технологічної модернізації економіки регіонів Придніпров'я в процесі її відновлення, не забезпечує її стійкості та не створює умов для підвищення конкурентоспроможності. Тому політика регіонів має бути орієнтована на підтримку та стимулювання розвитку промислових комплексів, їх технологічної модернізації та широкого впровадження інноваційних процесів в усі сфери промислової діяльності.

Для забезпечення відновлення, модернізації та розвитку регіональних промислових комплексів необхідно:

провести детальний аудит стану і можливостей розвитку регіональної промисловості з визначенням найбільш важливих, перспективних і забезпечених ресурсами галузей; виокремити галузі, які є найбільш важливими для розвитку регіону в коротко- і довгостроковому періодах;

визначити необхідність і можливості розвитку підприємств окремих видів промислової діяльності з позицій: наявності ресурсів, у тому числі кадрового забезпечення; наявності внутрішнього та зовнішнього ринкового попиту; впливу на регіональні ринки праці та доходи населення. Важливо систематизувати негативні чинники, які можуть обмежувати промисловий розвиток;

окреслити завдання та перспективи розвитку стратегічних галузей, які забезпечують стійкість економіки, можливості її модернізації, мають високий потенціал конкурентоспроможності; визначити перелік найважливіших і перспективних об'єктів промисловості регіону, сформулювати чіткі цілі та завдання їх розвитку, розробити плани залучення внутрішніх та іноземних інвестицій. Як відзначають фахівці Національного інституту стратегічних досліджень, важливо підтримувати розвиток тих галузей, «які здійснюють масштабний позитивний вплив на розвиток інших галузей економіки, мають високий потенціал формування точок зростання в українській економіці, сприяють розвитку «наскрізних» технологій, зниженню соціальної напруженості та рівня безробіття в умовах війни та під час повоєнної відбудови» (НІСД, 2023);

розробити програми інноваційного розвитку промислових комплексів України. Їх основу

можуть становити високотехнологічні виробництва машино-, приладобудування, хімічної, металургійної, космічної галузей та ін., які є в кожному регіоні; приділити особливу увагу розвитку індустріальних, еко-індустріальних парків, технопарків, регіональних інноваційних центрів та інших видів інноваційної інфраструктури;

спрямувати регіональні програми інноваційного розвитку промисловості на імпортозаміщення та стимулювання експортного потенціалу регіонів, що сприятиме їх динамічному розвитку, а також на розвиток провідних експортно-орієнтованих видів економічної діяльності, таких як агропромисловий комплекс (виробництво сільськогосподарської продукції, її переробка, харчова промисловість, виробництво органічної продукції); фармацевтичне виробництво; хімічна промисловість (передусім

добрива); машинобудування та ІТ (обладнання, технологічні розробки). У перспективі це мають бути більш високотехнологічні види промислової діяльності;

розробити й ефективно використовувати механізми заохочення та підтримки промислового розвитку регіонів, а саме: різноманітні податкові пільги для виробників промислової продукції; часткова компенсація тарифів на енергоносії та комунальні послуги для підприємств, які освоюють високотехнологічні види діяльності; сприяння розвитку науково-дослідного сектору на основі його тісної співпраці з підприємствами промисловості; державні замовлення на виробництво і закупівлю високотехнологічної продукції (передусім оборонного характеру); виважена протекціоністська політика та експортна підтримка вітчизняних промисловців.

Додаток. Завдання щодо промислового та інноваційного розвитку в програмах соціально-економічного розвитку регіонів Придніпров'я на 2025 рік

Документ	Стратегічні цілі, пріоритетні напрями діяльності	Завдання промислового розвитку	Завдання інноваційного розвитку
«Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2025 рік»*	<i>Стратегічні цілі:</i> посилення економічної конкурентоспроможності регіону; екологічна та енергетична безпека; інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації; забезпечення якісних умов життя; розвиток людського потенціалу	Сприяння вирішенню проблемних питань промислових підприємств області; сприяння залученню наявних промислових потужностей області до виконання завдань із забезпечення обороноздатності країни та області; сприяння відновленню процесу модернізації та реконструкції діючого виробництва, запровадження енергозберіжних технологій та системного заощадження енергетичних ресурсів на промислових підприємствах області; популяризація продукції регіональних виробників шляхом залучення підприємств до участі у виставково-ярмаркових заходах, конкурсах, форумах, презентаціях регіонального, національного та міжнародного рівнів; вжиття заходів для підтримки та відродження промислових виробників з метою розширення попиту на вітчизняні товари на внутрішньому ринку; сприяння інноваційній діяльності підприємств промислової галузі	Сприяння впровадженню науково-технічних розробок у базових галузях промисловості; проведення в області науково-практичних конференцій, інтерактивних заходів, присвячених популяризації науки; сприяння впровадженню науково-технічних розробок у промисловість; створення й постійне поповнення бази даних стосовно потенційних виконавців інноваційних проєктів

Продовження

Документ	Стратегічні цілі, пріоритетні напрями діяльності	Завдання промислового розвитку	Завдання інноваційного розвитку
«Програма економічного і соціального розвитку Запорізької області на 2025 рік» ^{2*}	Мета: реалізація заходів, спрямованих на відбудову та розвиток регіональної економіки; створення сприятливих умов для ведення бізнесу та активізації інвестиційної діяльності; забезпечення сталого людського розвитку шляхом створення безпечних умов та підтримки вразливих верств населення. Основні напрями діяльності: 1. Реальний сектор економіки та інфраструктура регіону. 2. Соціальний та гуманітарний розвиток. 3. Зміцнення обороноздатності та управління у сфері регіонального розвитку	Забезпечення стабільної та безперебійної роботи промислового комплексу; відновлення промислового потенціалу області шляхом заміни зруйнованого критично важливих промислових засобів виробництва обладнанням, отриманим у вигляді гуманітарної допомоги; сприяння максимальній завантаженості виробничих потужностей підприємств області; підтримка проєктів модернізації та реконструкції діючого виробництва; розвиток альтернативних джерел енергії; розвиток імпортозаміщення і реалізації внутрішнього потенціалу у виробництві промислової продукції	Окремо завдання інноваційного розвитку не визначено. У рамках завдань розвитку промислового комплексу: упровадження науково-технічного співробітництва між промисловими підприємствами та науковими установами, вищими навчальними закладами з метою прискореного трансферу створених технологій у виробництво та підготовки кадрів відповідно до потреб галузі промисловості
«Про програму економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2025 рік (на період дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування)» ^{3*}	Мета — реалізація заходів, спрямованих на розвиток економіки регіону, створення сприятливих умов для ведення бізнесу та активізації інвестиційної діяльності, підвищення енергоефективності та енергоавтономності об'єктів житлово-комунального господарства, виробничої та соціальної сфери, забезпечення сталого людського розвитку шляхом покращення рівня життя населення області та створення безпечних умов для належної його життєдіяльності	Забезпечення стабільного функціонування промислових підприємств шляхом збереження існуючих виробництв, відновлення роботи зупинених та стимулювання створення нових, зокрема релокованих з інших небезпечних регіонів України; нарощування обсягів виробництва промислової продукції та розширення сфери її реалізації як на внутрішньому ринку України, так і на зовнішніх ринках; створення та налагодження ефективної діяльності індустриальних парків для покращення умов залучення інвестицій, розміщення нових інноваційно орієнтованих промислових об'єктів в області; технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проєктів, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів; сприяння розвитку в області технологій оборонно-промислового комплексу	У рамках програми розвитку промисловості: модернізація діючих промислових підприємств, упровадження нових і новітніх екоорієнтованих технологій; упровадження у виробництво новітніх розробок у сфері розвитку оборонних технологій; сприяння налагодженню співпраці суб'єктів інноваційної діяльності з вищими навчальними закладами, науковими установами області щодо запровадження інноваційних розробок у промисловому виробництві; сприяння реалізації інноваційних проєктів з метою відновлення та розвитку промислового потенціалу області; упровадження новітніх екобезпечних технологій з видобування й перероблення корисних копалин; стимулювання економічного відновлення в області згідно з принципами подвійного переходу («зелений» перехід і цифрові трансформації)

Документ	Стратегічні цілі, пріоритетні напрями діяльності	Завдання промислового розвитку	Завдання інноваційного розвитку
«Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2025 рік» ^{4*}	<i>Мета</i> — здійснення заходів щодо стабілізації економічного та соціального розвитку регіону в умовах війни, упровадження механізмів, спрямованих на подолання існуючих та мінімізацію подальших наслідків від воєнної агресії РФ	<i>Промисловість, малий і середній бізнес:</i> сприяння промисловим підприємствам у вирішенні проблемних питань, що стримують їх розвиток; сприяння в підвищенні кваліфікації та перепідготовці кадрів суб'єктів промислової діяльності; сприяння участі підприємств у грантовій програмі «єРобота» та підготовки пакета документів для отримання гранту на розвиток переробних підприємств	Завдання щодо інноваційного розвитку регіону на 2025 рік не визначено
«Програма економічного і соціального розвитку Черкаської області на 2025 рік» ^{5*}	<i>Головна мета</i> — реалізація пріоритетних заходів, спрямованих на стабілізацію економічного та соціального розвитку регіону в умовах війни, упровадження механізмів, спрямованих на подолання існуючих і мінімізацію подальших наслідків від воєнної агресії РФ	Сприяння в запровадженні технологічної модернізації підприємств за рахунок реконструкції, технічного переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей; сприяння підвищенню виробництва конкурентоспроможної продукції для реалізації її на світових та вітчизняних ринках шляхом залучення до участі в міжнародних аграрних форумах, виставково-ярмаркових заходах, конференціях, семінарах; визначення критично важливих підприємств, установ і організацій для цілей бронювання військовозобов'язаних; проведення інформаційних заходів та консультацій щодо участі підприємців регіону в грантових програмах «єРобота», зокрема, грант на створення або розвиток переробного підприємства, грант на власну справу	Завдання щодо інноваційного розвитку регіону на 2025 рік не визначено

* Програма соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2025 рік. *Дніпропетровська обласна військова адміністрація*. 2024. URL: <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/Pro%20oblast/Rozvytok%20rehionu/Sotsialno-ekonomichnyi%20ta%20kulturnyi%20rozvytok/prog-2025/programma-soc-ekonom-2025-Dodatok.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).

^{2*} Програма економічного і соціального розвитку Запорізької області на 2025 рік. *Запорізька обласна державна адміністрація*. 2024. 26 грудня. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/72270/programma-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-zaporizkoji-oblasti-na-2025-rik.html> (дата звернення: 10.02.2025).

^{3*} Про програму економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2025 рік (на період дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування). *Кіровоградська обласна рада*. 2024. URL: <https://oblrada.kr.ua/decission/3207/pro-programu-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-kirovogradskoi-oblasti-na-2025-rik-26-12-2024> (дата звернення: 10.02.2025).

^{4*} Програма економічного і соціального розвитку Полтавської області на 2025 рік. *Полтавська обласна військова адміністрація*. 2025. URL: <https://poda.gov.ua/documents/203751> (дата звернення: 10.02.2025).

^{5*} Програма економічного і соціального розвитку Черкаської області на 2025 рік (проект). *Черкаська обласна державна адміністрація*. 2024. URL: https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/Proekt_Programy.pdf (дата звернення: 10.02.2025).

ЛІТЕРАТУРА

- Антонюк В. П. Потреба відбудови економіки регіонів України та роль смарт-спеціалізації в її забезпеченні. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 1 (46). С. 150—159. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).150-159](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).150-159)
- Дергалюк М. О., Прокопчук С. О. Інноваційні технології Індустрії 4.0 та їх роль в економіці України. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 08 груд. 2022 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2022. С. 168—169. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/271709> (дата звернення: 10.02.2025)
- Зверяков М. Структура національної економіки в умовах глобальних змін. *Економіка України*. 2024. Т. 67, № 12 (757). С. 3—25. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.003>
- Ішук С. Економіка регіонів України в умовах повномасштабної війни: новітні тенденції. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Економіка. 2023. № 3. С. 24—33. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-24-33>
- Кондратенко Н. О., Красноносорова О. М., Папп В. В. Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіонів України. *Бізнес Інформ*. 2022. Вип. №1. С. 198—204. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/9124> (дата звернення: 10.02.2025).
- Орел Ю. Л., Прочан А. О., Нестеренко О. П. Перспективи післявоєнного відновлення економіки України: реалії сьогодення. *Академічні візії*. 2024. Вип. 31. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11096562>
- Перепелюкова О. В. Диспропорції регіонального розвитку в умовах системних трансформацій. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 88—95. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-88-95>
- Підоричева І. Ю. Оцінка галузевих диспропорцій, пов'язаних із потребами інноваційної трансформації підприємницького сектору України. *Економіка промисловості*. 2023. № 3 (103). С. 64—91. <https://doi.org/10.15407/econindustry2023.03.064>
- Соколова О. М. Роль технологічної структури переробної промисловості у забезпеченні інноваційної моделі розвитку економіки України. *Підприємництво та інновації*. 2021. Вип. 16. С. 39—45. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/16.6>
- Стратегування смарт-спеціалізації країн та регіонів: європейський вимір / Ляшенко В. І., Харазішвілі Ю. М., Шевцова Г. З., Швець Н. Я, Вишневецький О. С., Чеботарьов Є. В., Солдак М. О., Підоричева І. Ю., Петрова І. П., Бородіна О. А., Трушкіна Н. В., Лішук О. В. та ін. ; за ред. В. І. Ляшенка. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2024. 241 с. URL: <https://iie.org.ua/monografii/strateguvannia-smart-spetsializatsii-krain-ta-rehioniv-ievropejskij-vymir/>
- Харченко Ю. Виклики російсько-української війни для стратегії регіонального розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління*. 2023. № 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-02>

Надійшла до редакції 12.03.2025 р.

Прийнята до друку 04.04.2025 р.

REFERENCES

- Antonyuk, V. P. (2024). The need for economic recovery of Ukraine's regions and the role of smart specialization in its provision. *Visnyk Ekonomichnoi Nauky Ukrainy*, 1 (46), 150—159. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).150-159](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).150-159) [in Ukrainian].
- Derhaliuk, M. O., & Prokopchuk, S. O. (2022). Innovative technologies of Industry 4.0 and their role in the economy of Ukraine. *Business, innovation, management: problems and prospects: Collection of abstracts of the III International Scientific and Practical Conference* (pp. 168—169). Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Publishing House «Polytechnica». Retrieved from <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/271709> [in Ukrainian].
- Zvieriakov, M. (2024). Structure of the national economy in the context of global changes. *Economica Ukrainy*, 67, 12 (757), 3—25. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.12.003> [in Ukrainian].
- Ishchuk, S. (2023). Economy of Ukraine's regions under the conditions of a full-scale war: The latest trends. *Ekonomichnyy chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrayinky*. *Ekonomika*, 3, 24—33. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-24-33> [in Ukrainian].
- Kondratenko, N. O., Krasnonosova, O. M., & Papp, V. V. (2022). Problems and prospects of socio-economic development of Ukraine's regions. *Biznes Inform*, 1, 198—204. Retrieved from <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/9124> [in Ukrainian].
- Orel, Yu. L., Prochan, A. O., & Nesterenko, O. P. (2024). Prospects for post-war recovery of Ukraine's economy: Current realities. *Academichni Vizii*, 31. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11096562> [in Ukrainian].
- Perepeliukova, O. V. (2019). Disproportions of regional development in the conditions of systemic transformations. *Problemy Ekonomiky*, 4, 88—95. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-88-95> [in Ukrainian].
- Pidorycheva, I. Yu. (2023). Assessment of sectoral disproportions related to the needs of innovative transformation of the entrepreneurial sector of Ukraine. *Econ. promisl.*, 3 (103), 64—76. <https://doi.org/10.15407/econindustry2023.03.064> [in Ukrainian].

- Sokolova, O. M. (2021). The role of the technological structure of the manufacturing industry in ensuring the innovative model of Ukraine's economic development. *Pidpryyemnytstvo ta innovatsiyi*, 16, 39—45. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/16.6>
- Lyashenko, V. I. (Ed.) (2024). *Smart specialization strategizing of countries and regions: European dimension*. Lyashenko, V. I., Kharazishvili, Yu. M., Shevtsova, H. Z., Shvets, N. Ya., Vyshevskiy, O. S., Chebotarov, Ye. V., Soldak, M. O., Pidorycheva, I. Yu., Petrova, I. P., Borodina, O. A., Trushkina, N. V., Lishchuk, O. V., & others. NAS of Ukraine, Institute for Economics of Industry. Retrieved from <https://iie.org.ua/monografiyi/stratehuvannia-smart-spetsializatsii-krain-ta-rehioniv-ievropejskyj-vymir/> [in Ukrainian].
- Kharchenko, Yu. (2023). Challenges of the Russian-Ukrainian war for the strategy of regional development. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-02> [in Ukrainian].

Received: 12.03.2025

Accepted: 04.04.2025

Valentyna P. Antoniuk¹, Doctor of Economics, Professor, Chief Research

E-mail: antonukvp@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2100-7343>;

Viacheslav I. Liashenko¹, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department

E-mail: slaval.aenu@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-6302-0605>

¹ Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine

2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine

DNIEPER REGIONS' INDUSTRY DEVELOPMENT DURING THE WAR AND THE NEED FOR ITS INNOVATIVE MODERNIZATION

The article analyzes the dynamics of industrial activity in the regions of the Middle Dnieper (Dnipropetrovsk, Zaporizhzhia, Kirovohrad, Poltava, and Cherkasy Oblasts) from 2020 to 2023. These regions played a significant role in Ukraine's industrial complex before the war, which substantially worsened their economic situation. Significant destruction, losses, production curtailment, and relocation are shaping a new economic reality for regional development and impacting industrial development opportunities.

The aim of the article is to analyze the dynamics and outcomes of the manufacturing industry in the Dnieper regions amidst the war and regional industrial development policy, considering the need for its innovative modernization.

The analysis of the number of active business entities in the regions overall and within the industry showed a gradual adaptation of businesses to risks and a resumption of enterprise activity. However, the volume of sold products in comparable prices decreased, indicating a decline in business performance during the war. A positive aspect was the increased share of manufacturing output in the total sales volume of the regions. A negative trend was identified: a decreasing share of high-tech industrial sectors in the overall industrial structure of the Dnieper regions, which deteriorates the technological level of their economies. The analysis of development programs and tasks for the studied Dnieper regions for 2025 revealed insufficient attention to ensuring the development of the regional industrial complex in most program documents. Furthermore, innovative development and the adoption of new technologies are not currently prioritized in regional policy. This does not align with the necessary technological modernization of the Dnieper regions' economies, crucial both during the war and for post-war recovery. Directions and measures for improving regional policy aimed at the needs of innovative modernization of the regional economy are proposed.

Keywords: region, economic development, business entities, sold products, industry, manufacturing industry, high-tech industries, innovation, regional development programs.